

LIDOVÉ NOVINY

SOBOTA 12. PROSINCE A NEDĚLE 13. PROSINCE 2015

NEZÁVISLÝ DENÍK ZALOŽENÝ 1893

CENA 19 Kč | XXVIII/289**

Nobelistka, islám, holokaust

V letošní anketě Lidových novin Kniha roku je patrný ústup české beletrie. Hlasující zajímala velká historická témata

JOSEF CHUCHMA

PRAHA Běloruská novinářka a spisovatelka Světlana Alexijevičová. Předevčírem převzala ve Stockholmu Nobelovu cenu za literaturu. A večer nakladatel Vladimír Pistorius a překladatelka Pavla Bošková zastoupili tutéž autorku na pražském večeru, kde se vyhlášovaly výsledky letošní ankety Lidových novin o knihu roku – a titul Světlany Alexijevičové je jejím vítězem. Konkrétně její bezmála 500stránková práce *Doba z druhé ruky*, jejíž originál vyšel předloni a letos jej česky vydalo příbramské nakladatelství Pistorius & Olšanská.

„Pomáhá pochopit, proč Rusko miluje Putina, a také nás, kteří nemilujeme nic,“ podotkl v anketě brněnský profesor sociologie Ivo Možný, jeden z hlasujících, kteří jmenovali *Dobu z druhé ruky*.

„Je to výjimečná kniha, kterou nelze přečíst jedním dechem, je jí nutné číst po malých dávkách. V dnešní době tato kniha čerstvé laureátce Nobelovy ceny za literaturu přináší mnoho cenných informací o rozpadu SSSR a vývoji současné ruské postkomunistické společnosti. Je to dokument o násilí, krutosti a hlouposti,“ argumentuje pro Alexijevičovou lékařka a senátorka Eva Syková.

Zánově těžko určitelná práce na pomezí publicistiky a beletrie zvítězila v anketě LN přesvědčivě: jmenovala ji desetina z rovných dvou stovek hlasujících osobností tuzemské kultury, vědy i průmyslu či veřejného života. Většina z šestititisečového nákladu *Doby z druhé ruky* je podle nakladatele Pistoria již rozebrána. V půli ledna se proto chystá dotisk dalších 4000 svazků, řekl Pistorius LN s tím, že českého vydání se v příštím roce dočkají i další díla Alexijevičové.

Při pohledu na skladbu letos nejčastěji jmenovaných titulů je zřejmé, že překladová literatura v očích hlasujících silně „válcova-

Světлана Alexijevičová obdržela ve čtvrtek ve Stockholmu letošní Nobelovu cenu za literaturu, večer její dílo *Doba z druhé ruky* zvítězilo v anketě Lidových novin Kniha roku. FOTO ČTK/AP

la“ původní českou produkci a že literatura faktu zaujala víc než beletrie, zejména pak beletrie domácí. A sestava předních míst rovněž prozrazuje rys typický pro anketní způsob hlasování: převažují tituly, které vyšly v druhé polovině dotyčného roku, ba před pár týdny. Ať je to román Francouze Michela Houellebecqa *Podvolení*, historic-

ká studie Američana Timothyho Snydera *Černá zem*, básnická sbírka Antonína Přídala *Zpovědi a odposlechy*, nebo vzpomínkový text někdejšího politika Petra Pit-harta *Po Devětaosmdesátém*.

A ještě jedno zobecnění, které se při přehlednutí celkem 304 jmenovaných titulů v letošní anketě vysloveně nabízí: hlasující nejví-

ce zajímaly knihy o velkých tématech minulého století nebo naší doby. Ať je to duch Sovětského svazu, potažmo Ruska, ať jsou to zlomové a neuralgické body českých moderních dějin, nebo fenomén cenzury v naší historii.

Onen antibeletristický a překladový akcent Knihy roku 2015 se jasně ukáže třeba ve srovnání

s minulým ročníkem, kdy zvítězil dokumentární román *Básník* od Martina Reinera, či s ročníkem předminulým, kdy laureátství připadlo básníkovi Bohdanu Chlīb-covi za sbírku *Zimní dvůr*.

A letos je to v polistopadové historii Knihy roku teprve počtvrté, co vyhrála publikace překladová.

Pokračování na straně 2

Letošní laureáti

1. místo (20 hlasů)

DOBA Z DRUHÉ RUKY.

KONEC RUDÉHO ČLOVĚKA

Světлана Alexijevičová

Překlad Pavla Bošková

(Pistorius & Olšanská)

2. místo (11 hlasů)

PODVOLENÍ

Michel Houellebecq

Překlad Alan Beguivin (Odeon)

3.-4. místo (8 hlasů)

ČERNÁ ZEM

Timothy Snyder

Překlad Martin Pokorný

(Paseka/Prostor)

V OBECNÉM ZÁJMU

Michael Wögerbauer, Petr Píša,

Petr Šámal, Pavel Janáček

a kolektiv (Academia)

SLOUPEK LN

Kontinent solitérů

MARTIN ZVĚŘINA

Data Eurostatu jsou stejně očekávatelná jako neúpravná. Evropa se nerozmnožuje a žije čím dál víc sobeckými individuálními zájmy svých obyvatel. Jak jinak lze nahlížet na život osamělých hedonistů neochotných se přizpůsobit komukoli? Kdo nemá potomky, nemá budoucnost – to platí pro všechny živočišné druhy. Tedy i pro tyto „moderní“ Evropany – časem vyhynou.

Politické systémy Evropy jsou nyní podrobeny zatěžkávací zkoušce v podobě více než milionu uprchlíků. Ne že by je přebíhatý kontinent nedokázal uživit, spíš se bojí, že tyto životaschopní jedinci, pro které je rodina samozřejmostí a kteří nejsou líní mít děti, původní Evropany přečísli a prostředí nenávratně změní. Z hlediska demografie je Evropa kontinentem neperspektivním a neživotaschopným – pro koho tedy ochraňovat hodnoty? Vždyť přistěhovalci si přinesou své a vyznačí těch starých potichu a dobrovolně vyklidí pole sami.

Evropa dost dobře nemůže být stejná, i kdybychom se pošetile snažili zakonzervovat nějakou její „nejpodstatnější podstatu“. Křesťanský kontinent, který se staletí bolestně mnoha válkami formoval ve „vůdčí sílu světa“ či „nejlepší místo k životu“, nikdy neztrácel sebedůvědu pocit, že má světu co dát a předvést. Tohle vědomí dnes chybí. Ne že bychom neměli a nemohli světu nic dát, ale nemáme chuť, chceme jen konzumovat a umřít bez potomstva. Anebo ne?

Změna klimatu v Česku: povodně střídá suchopár

KATEŘINA SURMANOVÁ

PRAHA Turisté, kteří se v listopadu vypravili pořádit si k prameni Ohře pod bavorskou horou Schneeborg fotku z dovolené, si letos odnesli unikátní snímek. Vyfotili si upomínku na moment, kdy hlavní pramen Ohře poprvé vyschl.

V létě patřilo suchu a jeho důsledky ke sledovaným tématům, v zimních měsících má veřejnost tendenci na ně zapomínat. Jenomže právě teď nastává klíčové období,

protože strategické zásoby vody pod zemí potřebují zvednout hladiny z postupně odtávajícího sněhu. Pokud nebude tuhá a bílá zima, problém se zase prohloubí.

Při pohledu na teploměr jsou vyhlídky neveselé. Technický ředitel společnosti Povodí Odry Petr Březina tento týden oznámil, že průtoky v řekách Moravskoslezského kraje jsou nejnížší od roku 1953, přehrada Olešná bude v únoru velmi pravděpodobně úplně bez vody. Jestli se nic nezmění, koncem prosince rekord padne a letošní suchu si připiše titul toho nejhoršího od začátku 20. století. V České republice bylo dlouhá desetiletí zvykem soustředit se na povodně a chránit krajinu před nimi.

Pokračování na straně 3

Poznámka k tématu na straně 10

Děti bez táty či mámy je čím dál víc, hrozí jim chudoba

MICHAELA KABÁTOVÁ

PRAHA Každá pátá rodina v České republice je neúplná, ukazují nová čísla statistické databáze Eurostat. Česko se tak v tomto ohledu dostává do společnosti zemí jako Maďarsko nebo Polsko. Nejlépe je na tom naopak Kypr, kde je neúplná pouze jedna rodina z deseti.

Na tuzemském skóre se podepisuje hned několik společenských jevů.

„Stojí za tím jednak rozvodovost, jednak mimomanželská plodnost. Tu spolu s poklesem sňatečnosti můžeme označit jako jednu z nejvýraznějších demografických změn, které v Česku od

90. let proběhly,“ vysvětlila pro LN Michaela Röschová ze Sociologického ústavu Akademie věd. Nyní se v Česku rozvádí každé druhé manželství. Mimo zákonný

Největší demografické změny v Česku od 90. let působí rozvodovost a mimomanželská plodnost

svazek se vloni narodilo 48 tisíc dětí z celkových 107 tisíc. Největší podíl mimomanželských potomků se rodí ženám s nízkým vzděláním a v regionech s vysokou nezaměstnaností. V roce 1990 se jich přitom mimo manžel-

ství narodila méně než desetina. V dřívějších letech jde přitom o rodiny svobodných matek.

Podle aktuálních údajů Sociologického ústavu zhruba třetina těchto žen dosáhla vyššího vzdělání a manželství je pro ně zbytečná formalita.

„Zhruba třetina žen je svobodná nedobrovolně a poslední třetina si sice svobodně mateřství zvolila dobrovolně, avšak už ne z hodnotových, ale pragmatických důvodů – je pro ně totiž finančně výhodnější zůstat svobodné,“ uvedla dále Röschová.

Odborníci však varují, že právě neúplné rodiny bývají nejvíce ohrožené chudobou.

Pokračování na straně 7

Nobelistka, islám, holokaust

Dokončení ze strany 1

Doba z druhé ruky je již třetí do češtiny přeloženou knihou Světlanu Alexijevičové (*1948). V roce 1986 byl u nás vydán autorčin dokument sestavený z vyprávění žen, které bojovaly ve druhé světové válce v Rudé armádě nazvaný *Válka nemá ženskou tvář*. V roce 2002 publikoval brněnský Doplněk práci *Modlitba za Černo-byl* – spisovatelka jezdila tři roky po zemích bývalého Sovětského svazu a zpovídala svědky katastrofy ukrajinské jaderné elektrárny. Alexijevičová, kritička režimu Alexandra Lukašenka, musela v roce 2000 svoji vlast opustit, žila ve Francii, ve Švédsku, v Německu, v roce 2011 se vrátila do Minsku, ale to neznamená, že může v Bělorusku zcela svobodně publikovat.

Anketa Lidových novin byla založena v roce 1928 a existovala do komunistického puče. Obnovena byla v roce 1991 zásluhou tehdejšího vedoucího kulturní rubriky listu Jana Lukeše, který pod pseudonymem přispíval i do samizdatových LN na konci osmdesátých let. Vůbec prvním vítězem ankety byl dnes již polozapomenutý román francouzského spisovatele Andrého Mauroise *Mlčení plukovníka Brambla*. Knihou roku 1991 potom byl úvahový, tehdy aktuální spis tehdejšího československého prezidenta Václava Havla *Letní přemítání*.

Více čtěte ve zvláštním vydání přílohy Orientace uvnitř LN

Pamětní list Lidových novin převzali za autorku vítězné knihy roku 2015 „Doba z druhé ruky. Konec rudého člověka“ Světlanu Alexijevičovou zástupci nakladatelství Pistorius & Olšanská Vladimír Pistorius a Mária Olšanská a překladatelka Pavla Bošková (uprostřed).
FOTO MAFRA - PETR TOPIČ 3x

Majitelka nakladatelství Paseka Anna Horáčková přebírá z rukou ředitele redakce LN Veselina Vačkova cenu za 3.-4. místo. Získala ji i kniha *Černá zem* od Timothyho Snydera.

Na slavnostním večeru nechyběli ani (zleva) šéf nakladatelství Argo Milan Gelnar (ocenění získala kniha *Nulté číslo* od Umberta Eca) a Aleš Lederer, majitel nakladatelství Prostor (spolu s Pasekou 3.-4. místo za dílo *Černá zem*).

Dráhy přicházejí kvůli výlukám o stamiliony

České dráhy si stěžují, že kvůli množství oprav **přicházejí o cestující**. Navíc letos zaplatí enormní částku za náhradní autobusy. Ty by podle drah měl platit stát.

ELIŠKA NOVÁ

PRAHA Mezi Jaroměř a Starou Pakou od dubna do konce června nejezdily vlaky. Opravovala se trať. České dráhy tak musely nasadit až šest různých náhradních autobusových linek. A nejen na tomto úseku. Společnost letos nasazovala autobusy po celé České republice; přesné číslo nezná, ale byl jich rekordní počet. Podle odhadů za ně zaplatí mezi 600 a 700 miliony korun. Číslo ještě není definitivní. Některé opravy na tratích totiž ještě nejsou dokončené.

Mimořádně velká částka, kte-

rou za alternativní dopravu musela společnost České dráhy zaplatit, vzbuzuje nevoli. Musí ji totiž zajišťovat kvůli opravám, které má v gesci Správa železniční dopravní cesty, ta by ji proto měla podle Českých drah a platit.

„Každá tato aktivita nás zasahuje v hospodářském výsledku. Nepočítáme s tím, že to pro nás jednou provždy bude nula. Je jasné, že za námi mají jít náklady za něco, co zaviníme sami; když se porouchá lokomotiva, ale třeba i za živelní pohromy. Ale co se týká oprav, at už jsou to investice plánované, nebo neplánované, byli bychom rádi, kdyby nás to nezatěžovalo,“ vysvětluje Michal Štěpán z představenstva Českých drah. Peníze by jinak České dráhy investovaly například do údržby nebo do zvyšování komfortu vlaků a služeb.

Dopravce platí nejen za autobusy, ale i výlukové vlaky. Kvůli opravám financuje i přesčasy

nebo posiluje některá pracoviště, aby byly cestující lépe informováni. V příštím roce dráhy počítají s tím, že oprav bude méně, a sníží se tak i s tím spojené náklady.

Zpožděné vlaky

Podobné problémy kvůli výlukám měli i soukromí dopravci. „Způsobovaly velké zpoždění vlaků. Je to samozřejmě věc interního rázu – museli jsme zajistit náhradní autobusovou dopravu, prodloužila se práce zaměstnanců, projevilo se to ale i na výplatách kompenzací cestujícím, kteří přijeli pozdě. Ale horší je, že pro cestující nebyla železniční doprava ideálním partnerem, protože zpoždění byla opravou obrovská. A ti nerozlišují, jestli za to můžete vy, nebo někdo jiný,“ sdělil provozní ředitel RegioJetu Jiří Schmidt. Společnost, která spadá pod Student Agency podnikatele Radima Jančury, musela také nasazovat dieslové lokomotivy místo elek-

trických kvůli výlukám elektrického vedení. Dohromady to stálo RegioJet 7,5 milionu korun, což je polovina očekávaného zisku. A zpoždění nabírala i druhá společnost, která jezdí na trati Praha–Ostrava, Leo Express. Ta se obešla bez náhradních autobusů.

Enormní náklady společností způsobily především rekordně vysoké investice SŽDC do oprav. K dispozici měla letos až 50 miliard korun. Předloni to přitom bylo 12,6 miliardy, o rok předtím 8,8 miliard korun. „Dostali jsme 43 miliard korun, v druhé polovině roku na nás bylo převedeno dalších sedm miliard korun. Vzhledem k tomu, že nebyly připraveny silniční projekty, hrozilo reálné nebezpečí, že Česká republika nebude schopná dočerpat finanční prostředky alokované v Operačním programu doprava 1,“ říká tiskový mluvčí SŽDC Marek Illiaš. Problémy s čerpáním evropských peněz se tak pro-

mítly i do hospodaření národního dopravce.

Správa železniční dopravní cesty část peněz Českým drahám platí. Je to 1550 korun na jeden vypravený autobus. I tak ale dopravce zaplatí stamiliony – do odhadované částky totiž započítal i kompenzace.

Nespokojení cestující

„U výluk vnímáme negativně především prodlužování některých akcí a posun termínu obnovení provozu o dny až týdny. Výluky představují také riziko ztráty cestujících, kteří při nutnosti přestupovat na náhradní dopravu a riziko ztráty přípojů volí jiné druhy dopravy,“ popisuje další problém tiskový mluvčí ČD Petr Štáhlavský. Cestující nejenže musí častěji přestupovat, ale jejich cesta se kolikrát časově protáhne. Volí tak místo toho například individuální dopravu. O slevě na jízdenky na tratě, kde opravy momentálně

probíhají, ale ČD neuvažují. Představitel Českých drah tvrdí, že by řešení mělo být navrženo v novele zákona o drahách. Ministerstvo dopravy s tím ale už teď nepočítá.

„Bavili jsme se o tom, že by náklady převzalo SŽDC, ale legislativně by to bylo komplikované. Když už jednou České dráhy svého zákazníka vezmou do přepravy, pak není možné, aby ho předaly do přepravy SŽDC a pak zase zpátky,“ vysvětluje ministr dopravy Dan Ůok (ANO). „Je trochu problém v komunikaci ohledně plánování. SŽDC občas udělá věci rychle a dráhy pak nemají moc šanci soutěžit dostatečně v předstihu. Ale mají kompenzace za služby, takže by to pro ně nemělo být problém po finanční stránce,“ dodal ministr.

Stát platí Českým drahám za služby, které si od nich objednal. V loňském roce to bylo zhruba 13 miliard korun.

inzerce

INZERCE • AKCE • PR ČLÁNKY • KONFERENCE

Oslovte s námi
bonitní cílovou skupinu
a získajte nové obchodní kontakty.

Pro individuální nabídku inzerce
či prezentace vaší společnosti
nás kontaktujte.

WWW.TBSS.CZ

Lukáš Janeček

inzerce@tbss.cz

+420 777 506 355